

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

פרשת לך לך

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאצרות אמונים

הרבי מהאגודה לפוש מעט מטלטולי ההפלגה, פגש בנמל יהודי עשיר ושוחר עמו. כיון שהתרשם האיש עד מאד מאישיותו הפכה של הרבי, נתן בידיו שטר בנקאי בסכום גדול לכסו הוצאות הנסיעה. מששב הרבי לאגודה ובקש לעמד בתפלה, נוכח לראות כי שלא כהרגלו מתקשה הוא לכוון בתפלתו. חשבונו נפש קצר שערך הביאו למסקנה כי הפרעה זו נגרמה לו בעקבות קבלת השטר שפגמה בבטחונו בה.

על פי מעשה זה דרש הרבי בעל 'שפע חיים' מצאנו את הפסוק שלפנינו:

בתרגום אוגולוס פרש כי באומר "הרמתי יד אלה" התכוון אברהם לתפלה, וכך אמר למלך סדום: כיון שברצוני להתפלל בכונה, לפיכך לא אקח מאומה מכל אשר לך, כדי שלא תפגם הלקיחה בבטחוני בה.

בצלא דמהימנותא וישב תסס"ח עמ' כו

אברהם התפלל שלא יפשל במקומו שאינו פשר

"הרמתי יד אלה" ולא האמר אני העשיתי את אברהם" (ד כב-כג) לחדרו של הרבי בעל 'דברי יואל' מסאטמר נכנס פעם מנהל מוסד חנוכי והתאונן כי מצבו הכלכלי של המוסד העומד תחת נהלו נעשה קשה מיום ליום. עתה הושש הוא פן יתקשה לעמד בפניו ויטל לתחזוקת מוסדו כספים ממקורות שאינם פשרים דים.

השיב לו הרבי: "הנה מציוו בשטרם נשבע אברהם אבינו שלא להנות מממונו של מלך סדום מוחו ועד שרוך נעל, הקדים והתפלל על כך, כנאמר: 'הרמתי יד אלה', ותרם אוגולוס: 'בצלו' - בתפלה. אף אתה, לך בעקבותיו של אברהם אבינו והתפלל שמתצליח לעמד בפניו, ויפבל השם תפלתך."

עולמות שחרב עמ' פו

זכותו הגדולה של אברהם גברה על מזלו

"שכר הרבה מאד: ויאמר אברהם ה' אלוקים מה תתן לי ואנכי הולך ערירי" (טו:א)

מפני מה המתין אברהם אבינו ולא בקש עד עתה לזכות בצאצאים?

באר רבנו אריה ליב צינץ:

במסכת שבת (קטו א) מביא ר' יוחנן: "אין מזל לישראל", כלומר, המזלות אינם משפיעים על עם ישראל, משום שגורלם כולו להשגות על ידי תפלות וזכויות. בתוספות (שם ד"ה אין) הקשו על כך על פי דברי רבא במסכת מועד קטן (כח א): "ח"י, בני ומזוני, לא בזכותא תליא מלתא, אלא במזל תליא מלתא", ותרצו כי דברי הגמרא במסכת מועד קטן נאמרו בנוגע לזכות רגילה, אף דברי הגמרא בשבת: "אין מזל לישראל" נאמרו על זכות גדולה, שמכחה יכולים ישראל להתגבר על המזל אף בעניינים הנ"ל.

לפי זה מובן מדוע לא התפלל אברהם על צאצאים עד עתה, משום שבשנותיו סבר כי אין בידו זכות גדולה דיה כדי לשנות את מזלו לטובה בענין הבנים. אף משהתבשר מפי הקדוש ברוך הוא: "שכר הרבה מאד" הבין כי אכן יש בידו זכות גדולה שתוכל לשנות את מזלו, ואכן מיד קשע מעל להתפלל על הגדת בנו פעלה תפלתו לשנות את מזלו ולהפקד בבנים. מלא העמר

בארבעה מלכים גבורים שפאלו. אלא יש לומר כי פדוקם של צדיקי הדורות השתמש אברהם אבינו בכח התפלה ובקש על מפלתם. ורמזו לדבר נגנה התורה בכך שמנתה את מספר האנשים שיצאו עמו למלחמה - ש"ח, והרי כבר אמרו חכמים (ברכות כו א): "אין שיחה אלא תפלה".

מגו אברהם

'שבע ברכות' בשבת על שום מה?

"ברוך א-ל עליון אשר מגו צירך בידך" (ד כ)

כתב רבנו יעקב בעל הטורים (לעיל פס' ט):

בשבעה פסוקים בתורה מצינו לשון ברכה המפנית כלפי הקדוש ברוך הוא: א. "ברוך ה' אלקי שם" (לעיל טו); ב. בפסוק שלפנינו; ג. "ברוך ה' אלקי אדני אברהם" (להלן כו); ד. "ואברהם את ה' אלקי אדני אברהם" (להלן כו); ה. "ברוך ה' אשר הציל אתכם" (שמות ח); ו. "ואבלת ויבעת וברכת את ה'" (דברים ח); ז. "ולגד אמר ברוך מרחיב ג" (שם לג).

יש לפרש כי כנגד שבעה פסוקים אלו תקנו לנו תז"ל לברוך שבע ברכות בתפלת הלחש בשבת ובזמנים טובים. כמו כן בשבעה פסוקים אלו יש מאה תבות, כנגד מאה הברכות שצריך אדם לברך בכל יום.

"וילמד בניו הקטנים שיצענו אמן"

"ויאמר לו כה יהיה יוצאך" (טו ה)

מפסוק זה נובל ללמד רמז לפסוקו הידוע של הרמ"א (א"ח כד ז): "וילמד בניו הקטנים שיצענו אמן, כי מיד שהתינוק עונה אמן, יש לו חלק לעולם הבא". כך יז לדרש את הפסוק דלעיל: "לו כה יהיה" - בנימטריה 'אמן', וסמוך לזה נאמר: "יוצאך", ללמד כי על האב מוטלת החובה ללמד את זרעו אחריו לענות 'אמן' כראוי.

זכר עולם עמ' מד

הקדים תפלה לדרשה

"הרמתי יד אלה" (ד כב)

פעמים נכתבה בתורה התבה "הרמתי": כאן, ולהלן (לט טו): "הרימתי קולי ואקרא".

בדרך דרוש אמר הרבי מהר"ד מבעלז: למדנו מכאן כי המבקש לדבר בפני הצבור ולעוררו לקיים את מצוות התורה, עליו להקדים ולהתפלל שיתקבלו הדברים על לב השומעים; "הרמתי יד אלה" - בתפלה, ורק לאחר מכן: "הרימתי קולי ואקרא" - לפני הצבור.

מהר"ד

בטחון בה' פתנאי לתפלה בכונה

"הרמתי יד אלה" ויאמר אברהם לך" (ד כב-כג)

בשנת תרכ"ט, עת הפליג האדמו"ר רבי יחזקאל שרגא משינובה לבקור בארץ הקודש, הטילה האגיה עגו באסיטנבול. כשידד

'והיה ברכה' - בארץ ישראל

"אל הארץ אשר אראך; והיה ברכה" (יב א-ב)

את סדר שבע הברכות הנאמרות בשמחת חתן וכלה מסיימים אנו בברכה מיוחדת על בני ירושלים. טעם נאה לכך נתן רבי אריה צבי פרויור אב"ד קוז'ני'לוב על פי פסוקי שלפנינו:

הסבה שאנו מרבים לברך את החתן והכלה בראשית ימי נשואיהם, היא כדי לבטל מעליהם את הקללה שהתקלל אדם הראשון וזרעו אחריו. את הכח לברך שואבים ישראל מהברכה שהתברך אברהם אבינו בפרשתנו: "והיה ברכה", וכפי שפרש רש"י: "הברכות נתנוות בידך".

אלא שמדברי רש"י (פס' א) נראה שקיימה של ברכה זו התנה בכך שיזדור אברהם אבינו בארץ. וכדי שאף תושבי חוץ לארץ יוכלו לזכות בכח הברכה, תקנו לסיים את שבע הברכות בתפלה על בני ירושלים, כדי שמוכח הגעגועים לירושלים יחשב להם כאילו דרו בארץ ואף הם יכללו בברכה.

שו"ת ארץ צבי ח"ב עמ' סטט

לב חכם לימין הלב

"אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאלה" (יג ט)

את הפסוק בקה"ה (יג ט): "לב חכם לימין ולב כסיל לשמאלו", פרש החו"ת יאר' בדרך דרש: לימין אותיות 'לב' שוכנות אותיות 'אף', ולשמאלן אותיות 'אם'; החכם מבטל תמיד אל האותיות 'שלימין' - 'אף' המסמלות ענה והסתפקות, ולעמתו הכסיל מבטל אל האותיות 'לשמאלו' - 'אם' המסמלות רבו ויהירות.

הוסיף ואמר רבי שלמה צוקר אב"ד הולש כי אף במלחמת היצר כך הוא: טרם קיים המצוה משתמש השטן באותיות 'אף' שלימין הלב' כדי להמעיט בעיניו את ערך המצוה, למען לא נתאמץ לקיימה. ולאחר קיום המצוה מטה הוא את לבנו לאותיות שמשמאל הלב - 'אם', ברצותו לגרם לנו להתנאות בעשייתה ובכך לפגם בטהרתה. על כך מבקשים אנו בתפלת ערבית במלים: "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו", שלפני קיים המצוה לא נמעיט בערך קיימה, כנרמז באותיות שלפני המלה 'לב', ולאחר קיום המצוה לא נתנאה כנרמז באותיות שאחרי המלה 'לב'.

אף הפסוק שלפנינו רומז לכך, וכך נתן לדורשו: דע כי השטן מבקש תמיד להסיף קוים המצוה, ועל כן: "אם השמאל" - אם לאחר עשיית המצוה יבקש היצר להגדיל את ערך פנרמז באותיות 'אם' שלשמאל הלב', אזי: "ואימנה" - עליו להמעיט את ערך עצמו באותיות שלימין [אף], "ואם הימין" - אם קדם המצוה ינשה היצר להמעיט את ערכה, אזי "ואשמאלה" - עליו להביט לאותיות שמשמאל [אם] ולהגדילה בעיניו.

באר שלמה מערכת ל' אות ה'

אין שיחה אלא תפלה

"וישמע אברהם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד דן" (ד י)

אמר המגיד מטריסק:

מלחמתו של אברהם אבינו במלכים בודאי לא היתה מלחמה טבעית, שהרי לא יעלה על הדעת שפתי מעט יצאו להלחם

והאמן בה' ויחשבה לו צדקה" (טו)

כתב הגאון רבי אברהם יוסף אבי של הגאון רבי חיים קרייזוויט זצ"ל בספרו 'בית אברהם':

לכך נאמר 'והאמן', כי נששמע אברהם את ברכת "כה יהיה יוצאך" מהר לענות 'אמן', ובכך השריש בדורות הבאים את החיוב לענות 'אמן' אחר כל ברכה. על הנלח האמן' לדורות הבאים נאמר: "ויחשבה לו צדקה".

תענה אמונים

מבט על סדר התפלה

קריאת שמע - הקדמה (ח"ב)

קריאת שמע בקרבנות

דברים נפלאים על מעלתה של קריאת שמע, שמהם נוכל ללמד גם על חשיבות אמירתה בזמנה בבקר ובערב, אמרו חז"ל במדרש (דברי ל' ג' ע"ג) פר' ואתחנן):

"אמר ריש לקיש: צריך אדם להיות זהיר בקריאת שמע שהיא שקולה כנגד כל הקרבנות; מה הקרבנות נוהגין בין בשחר ובין בבית הערבים, אף קריאת שמע נוהג בשחר ובערב, שנאמר: 'ובשכבך ובקומך' (דברים ט"ו)".

ב'לקיט שמעוני' (ואתחנן רמז תלה) הביאו על כך:

"משל לחכם שהיה לו בן, והיה מעלה לו שתי סעודות בכל יום, אחת בבקר ואחת בערב. אחר ימים ראה החכם את בנו שהעני ולא היה יכול לעשות כשם שהיה רגיל. קרא לו אביו ואמר לו: 'בני, יודע אני שאין בך כח לאותן שתי סעודות שהיית מביא לי, איני מבקש ממך אלא שתהא שומע אותי דורש בבית הכנסת שני פעמים ביום, והוא ערב לי כאותן שתי סעודות שהיית מעלה לי".

כך אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: 'לשעבר הייתם מקריבים לי שתי פעמים ביום, כפתוב: 'את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים' (במדבר כ"ד). גלוי וידוע לפני שביט המקדש עתיד להתרבו ומקאן ואלך אי אתם יכולים להקריב קרבנות, אלא מבקש אני תמורתן של קרבנות - שמע ישראל בבקר ושמע ישראל בערב, ועולה לפני יותר מכל הקרבנות".

בעל 'מה ללב' (ח"א ס"א) הסמיך לדברים אלו את דברי חז"ל במדרש שיר השירים (ה' א): "אני ישנה ולבי ער" - אמרה נכסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: 'בוננו של עולם, אני ישנה מן הקרבנות, ולבי ער לקריאת שמע...".

כלביא יקום וכארי יתנשא

כשנא בלעם לברך את ישראל התפעל ושפחם: "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" (במדבר כ"ג), בארו זאת במדרש (במדבר כ"ג): "אין אמה בעולם כיוצא בהם... עומדין מושגתן כאריות, וחוספין קריאת שמע וממליכין להקדוש ברוך הוא, ונעשין כאריות... אם מחבלין באין ליגע באחד מהן, ממליך להקדוש ברוך הוא... כשהוא אומר ה' אהי, נאכלין המחבלין מפניו, ומלחשין אמריו: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' ובורחין...".

ואכן, בדברי חכמינו מצינו כי סגולתה של קריאת שמע רבה היא להכריח מישראל כל צר ואויב, ובמסקת סוטה (ב"ב א' א) אמר רבי שמעון בר יוחאי, שזכות קריאת שמע שחרית וערבית, די בה לישאלה כדי שבזכותה לא יוכלו להסטר בידי האומות.

החיד"א (אבהת דוד י"ז) הביא את דברי המדרשים שהקורא קריאת שמע כראוי נצול מהמזיקים והרי הוא כמי שהקריב הקרבנות, והוסף כי רמז יש לדברים מהתבה הראשונה ומהתבה האחרונה בפסוק "שמע ישראל", וכדלהלן: האותיות הראשונות והאחרונות כתבות אלו מצטרפות ל"ש"ד" (מזים), והאותיות הנותרות הן ראשי התבות של שמות הקרבנות: 'מנחה, עולה, אשם, חטאת'.

מבטלת את היצר

אף בנוגע למלחמת היצר גדולה היא זכות מצות קריאת שמע, כפי שנוכל ללמד מדברי הגמרא במסכת ברכות (טו, ב) וענין זה ב'לקיט שמעוני שה"ש רמז תמקפו): "כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה - קצננים לו גיהנם", ועוד אמרו בנמקרא (שם ה' א) שאמירתה היא סגולה לנצח את היצר.

בעל 'כף החיים' (סי' ס"א ס"ב) הביא טעם נאה לכך שמצננים גיהנם לקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה: טבע האדם שפחמת ריתחת גופו הוא מודדו לסיים את עניניו מהר ככל שנתן. אדם זה שגבר על טבעו וצנן את מזגו כדי לקרא את שמע במתינות - ראוי הוא שצננו לו גיהנם.

דברים מקלאים אמרו בהר"ה הקדוש (תיקוני, הקדמה דף א' ב): "בשעה שאדם קורא קריאת שמע בתוך תפלתו, הרי היצר קשור לפניו ואין לו רשות לבתר. אשרי מי שזוכה לשחטו בתפלתו באותה שעה".

ובמדרש (דברי ל' ג' ע"ג) ואתחנן) הובא: "אמר הקדוש ברוך הוא, אם קיימת מצות קריאת שמע שכתוב בה 'בשכבך ובקומך' (דברים ט"ו), אף התורה מלמדת עליך סגוריא לעתיד לבא, שנאמר: 'בהתהלךך תנחה אתך' (משלי י"ב) - בעולם הזה, 'בשכבך [בשכר] תשמור עליך', והקיצות היא תשיחך' (שם) - לעתיד לבא; רבי אחא בשם רבי סימון אמר: שהיא מלמדת עליה זכות".

הענש על בטולה

מאידך החמירו חכמים מאד בענש המבטלה, וכך אמרו בשבת (ק"ט א): "לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבטלו קריאת שמע שחרית וערבית". בנוסף דרשו במסכת ברכות (כ"א): "מענת לא יוכל לתקן (מקל"א טו) - זה שבטל קריאת שמע של ערבית וקריאת שמע של שחרית", ובהר"ה הקדוש (ג' ע"ג ס"א) אמרו כי מי שלא קרא קריאת שמע בעונתה הרי הוא מגדה לשמים כל אותו היום.

מרו החפץ חיים הביא על כך, משל, לאדם שהיה רגיל לאגור בביתו שטרות רבים מכל רחבי תבל עד שהצטבר אצלו סכום עצום. והנה ביום מן הימים נגבה שמועה לאגוני כי בקרוב יצאו השטרות שבגדיו מן המחזור ולא יהיו שוים מאומה. מהר האיש אל הבנק להחליף את שטרותיו, אך נענה כי אחר את המועד.

משל האיש את השטרות הבהקים שבגדיו באכזבה גלויה, והנה הבחין בזוית עיניו באדם המגיש לפקיד הבנק צרור שטרות מהוהים ומקומטים, ולהפתעתו הפקיד קבלם בשמחה ואף נתן לו את המורתם. כשפנה בכסל לפקיד והתלונן בהקצב, תכן שטרותיו החדשים והיפים לא התקבלו, ואלו שטרותיו הבלויים של אדם זה הוקמו נגבה שמועה לאגוני כי בקרוב יצאו השטרות ובהקים ונוצצים, אך זמנם עבר וישו אין הם ראויים לכלום".

אף האומר קריאת שמע לאחר זמנה, סיים החפץ חיים: בנותנו את הנמשל, אפילו כון בכל לבו, לא יתקבלו תפלותיו לרצון. לא משום שפגומות הן, אלא משום שעבר זמנן... (חפץ חיים ע"ה"ת פר' ואתחנן בהערות).

מעשה אמונים

ספור שבועי על אמן ותפלה

התפלה הנבחרת

שנת ה"א תרע"ז. שלהי מלחמת העולם הראשונה. 'המהפכה הבולשביקית' שהפכה גלים ברחבי ממלכת רוסיה העצומה, הלכה ומוסקה את שלטונה הרקוב של הצאר הרוסי. הצאר הורד זה מכבר מפסאן, ותוך זמן קצר עתיד היה להיות מוצא להורג עם משפחתו בבזיון רב. בד בבד החל לקום שלטון משותח ואכזרי ממנו, שלטון שעתיד היה לאצב מרה את עשרות מיליוני האזרחים שהקניזו דמם למענו ותלו בו תקוות כה רבות.

בעת האת שררו תהו ובהו בכל רחבי הממלכה הענקית. כנופיות 'האדמים' - מתנגדי הצאר ושוחריו 'הקדמה', התגוששו ללא הרף עם כנופיות 'הלבנים' - נאמניו של הצאר המזרח, וכל הכנופיות גם יחד, נאמנות להלכה הידועה כי 'עשו שונא ליעקב', כלו את זמנן בכל 'יהודי שנקלע לדרך'.

וכשטחוץ משפלת חרב ומחדרים אימה, בבית מדרש אפלולי שבפניה הקטנה שומאץ שררוסיה הלכנה, ישבו והגו בתורה כשמונים מתלמידי 'ישיבתו של מרן ה'חפץ חיים' זי"ע"א. בצוק העתים גלו הם יחד עם רבם הגדול מראזין עינם ובקשו למצא בשומאץ הנדחת והנשפכת מנוח מן הצרות. כאי של מנוחה בלב ים סוער וגועש נצבה הישיבה על משמרתה כשנגיה עסוקים בהריות דאבני ורזא, מתעלמים מרוח המלחמה הנושבת בחוצות.

והנה לפתע נפרצה הדלת בחבטה. הבחורים המבילים הפנו מבטם אל הפתח שנחסם בידי דמות מגשמת בעלת פנים מאימות כשפמאחוריה עומדת קבוצת חמושים. היתה זו אחת מכנופיות 'הלבנים' שהטילו חתום על כפרי הסביבה. זה עתה השתלטו חברי כנופיה זו על העיירה הקטנה שומאץ, וכעת היו הם בעצמו של סויר שפטרות היתה לבדק אם לא נותרו בעירה כיסי התנגדות שעלולים בהמשך להתאחד כנגדם בשנית.

המפקד הביט בקבוצת הצעירים שישבה מולו בחדר האפלולי וחקך ידיו בהנאה בלתי מסתרת. לא היה לו כל ספק כי 'עלה' על פלגה מחתרתית מן 'האדמים' המבקשת להסתתר מפני נאמני הצאר כדי להשיב כנגדם מלחמה שפעה.

"צאו מכאן כלכם אל הרחבה הסמוכה", רעם קולו של המפקד תוף שהוא מכון את נשקו לעבר הבחורים המופחדים, "תכף ומיד יגיע סופכם, בוגדים נאלחים, ותנכחו כי ידו הארפה של הצאר המהלל תרדף עד חרמה אחר כל מי שייסה למרד בו".

לשמע האשמה שהטלה עליהם לא ידעו בני הישיבה האם לצאח או לככות: הם? מן 'האדמים'? הלא כל מטרת בואם לשומאץ היתה כדי להמלט מיד 'האדמים' האכזרית, וכיצד נתן לחושדם בהשתייכות אליהם!?

"איננו לוחמים כלל", נסו הם להסביר למפקד, "זהו בית כנסת ואנו לומדים בו תורה ומתפללים לאלקים...". התלמידים קוו כי המפקד לא יעז לפגוע בבית תפלה, ויפטרם לשלום.

המפקד לא מהר להשתכנע, אף מבטו התרפף מעט. הוא הניח את נשקו תוף שהוא נשען עליו בתנוחה מאימה, וסלסל בקצה שפמו הארף באדישות; אין הוא יודע מה זו תורה ומהי משמעות העבדה כי הבחורים שלפניו הוגים בה, אך ידע הוא היטב מהי תפלה ומהו בית כנסת. אם מדבר בבית כנסת, הסיק המפקד, בודאי אמור להיות בו 'דאבין', יכא נא הראבין לפניו וינסה לשכנעו בצדקת הדברים.

עד מהרה נקרא מרן ה'חפץ חיים' למקום; "אני הוא הראבין", אמר הישיש הקדוש כשעניו משפלות לארץ, "מה רבונך? שאל את הדמות המגשמת שלפניו.

"תלמידך אומרים כי אין הם מן המורדים, אלא הנם יהודים שהתקבצו להתפלל במקום. שמא תגלה לי על מה בדיוח בחרתם להתפלל בשעה זו?", שאל בלעג.

"ידע לך כי מימי לא הוצאתי דבר שקר מפיו, ואף עתה לא אשקר", הקדים החפץ חיים ונטל לידיו סדור תפלה. דפדף בו להפלת מוסף של שבת ואמר: "ראה נא אדוני המפקד, יש כאן שתי תפלות סמוכות: האחת היא תפלת 'הנותן תשועה למלכים' - בתפלה זו אנו מתפללים בכל שבת להצלחתו של הצאר בכל מלחמותיו ומאבקיו, והשניה היא תפלת 'אב הרחמים' - שבה מתחננים אנו לפני רבון העולמים כי ינקם את נקמת דם עבדיו היהודים הנרצחים בידי שונאיהם על לא עול בכפם".

המפקד הביט משתאה בפניו הקדושות של מרן ה'חפץ חיים', שסיים את דבריו בקול רך אף בוטח:

"אדוני המפקד, עומדת בידי עתה האפשרות לבחר איזו מבין התפלות תכון עליה, האם ברכת 'הנותן תשועה למלכים', או שמא בקשת: 'נקם לעינינו נקמת דם עבדך השפוק... באיזו מהן תבחר?'"

"בראשונה, ראבין, בראשונה!" הכריע המפקד בקולו הגס, ומיד פקד על אנשיו לעזב את המקום ולהניח לבני הישיבה להמשיך לשקד על תלמודם באין מפריע.

צדיק תמים עמי מ"ל

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו. (אגרת הרמב"ם)